

Висновок. Таким чином, для пом'якшення майбутнього тягара, обумовленого ХОЗЛ, необхідні ефективні стратегії впливу на фактори ризику виникнення захворювання, в першу чергу на поширеність куріння та зменшення забруднення навколишнього середовища, що зросло внаслідок воєнної агресії. В пріоритеті також заходи для поліпшення раннього виявлення та лікування ХОЗЛ на амбулаторному, перш за все первинному рівні медичної допомоги.

Літературні джерела

1. В.М.Лехан, Л.В.Крячкова, В.М.Сердюк, Н.В.Пучкова, Е.В.Борвінко, Л.О.Гриценко, М.І.Заярський. Оцінка важливості проблеми захворювань, що піддаються амбулаторному лікуванню в Україні. Україна. Здоров'я нації 2020; (59).С.7-17
2. Ю.І.Фещенко, В.К.Гаврисюк, О.Я.Дзюблик, Ю.М. Мостовой, Т.О. Перцева, М. О. Полянська, А. І. Ячник, Л. О. Яшина. АДАПТОВАНА КЛІНІЧНА НАСТАНОВА: ХРОНІЧНЕ ОБСТРУКТИВНЕ ЗАХВОРЮВАННЯ ЛЕГЕНЬ. Український пульмонологічний журнал. 2020; 3.С. 5–36.

В.В.Зайцев, К.Ю.Тищенко

ДО ВІКОВОГО ЮВІЛЕЮ ПЕРШИХ КАФЕДР СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ

Дніпровський державний медичний університет,
кафедра соціальної медицини, громадського здоров'я
управління охороною здоров'я

Мета та завдання. Зародження викладання соціальної гігієни в Україні відбулося на підставі зацікавленості у збереженні та зміцненні здоров'я. З метою вирішення цієї проблеми сто років тому у вищих навчальних медичних закладах міст Києва, Дніпра та Харкова відбулося відкриття окремих кафедр соціальної медицини.

Матеріали і методи. Досліджено питання зародження та створення кафедр соціальної гігієни в провідних університетах України.

Результати та висновки. У другій половині XIX - початку XX ст. сформувався соціально-медичний напрямок у громадській медицині. Спочатку в Німеччині, а потім і в інших країнах сформувалася дисципліна, яка отримала назву – соціальна гігієна. З 1903 року Альфред Гротьян – молодий німецький лікар почав видавати журнал із соціальної гігієни, а вже у 1905 році заснував у Берліні наукове товариство з соціальної гігієни і медичної статистики, а в 1912 році почав викладати цей предмет. У 1920 р. вперше було організовано кафедру соціальної гігієни в Берлінському університеті. О. В. Корчак-Чепурківський – визначний український гігієніст і епідеміолог, організатор системи охорони народного здоров'я, міністр незалежної Української народної республіки. Велике місце в соціально-гігієнічних дослідженнях зайняло вивчення інфекційної захворюваності як актуальної проблеми того часу. У той час медична освіта зазнала значних змін, і концепція соціальної медицини набирала популярності як спосіб вирішення соціальних детермінант здоров'я. Під впливом усіх цих факторів, в Україні почали створюватись окремі кафедри соціальної гігієни. 27 жовтня 1923 року в Харківському медичному інституті була створена перша в Україні кафедра соціальної гігієни, саме з цього моменту починається історія викладання майбутнім лікарям громадського здоров'я та управління охороною здоров'я. Фундатором кафедри був народний комісар охорони здоров'я УРСР Мусій Григорович Гуревич, який керував кафедрою з її заснування до весни 1925 року. М.Г. Гуревича заклав основу для подальшого розвитку соціальної гігієни як науки та предмету викладання в Україні. У Київському медичному інституті засновано кафедру соціальної гігієни 18 січня 1924 року, виконання обов'язків завідувача було доручено Кагану С.С. Першими співробітниками кафедри соціальної гігієни Київського

медичного інституту стали лікарі Гліко О.В., Влайков Г.Ф., Гецов Г.Б., Радченко С.І. В перші після створення кафедри роки на ній вивчались проблеми, пов'язані з розвитком організації державної охорони здоров'я в Україні, у тому числі охорони материнства та дитинства, санітарної справи. У Дніпропетровському медичному інституті (тепер Дніпровський державний медичний університет) кафедра соціальної гігієни та організації охорони здоров'я була заснована у 1924-1925 н.р.. Першим завідувачем був відомий вчений-гігієніст - професор Михайло Варфломійович Донич (1878-1951 рр.). У 1927-1928 н.р. кафедрі очолював видатний епідеміолог, академік АМН СРСР Л.В. Громашевський (1887-1980 рр.), який зробив значний внесок у розробку теорії та практики епідеміології. В період становлення кафедри, головним напрямком її діяльності було вивчення соціальних факторів, що впливають на здоров'я населення та розробка методів їх профілактики. З (1924-1929 рр.) та (1934-1952 рр.) кафедрі очолював професор Соломон Соломонович Каган (1894-1965рр.) який водночас обіймав посаду ректора інституту. Велике значення для подальшого розвитку науки мали його роботи з демографії та санітарного законодавства. Тривалий час (з 1936 по 1957 рік) кафедрою завідував професор, д.мед.н. Борис Мойсейович Шкляр (1891-1960 рр.), який збагатив науку історичним аналізом становлення охорони здоров'я Дніпропетровського регіону. Провідними напрямками наукової діяльності Б. М. Шкляра було вивчення стану здоров'я населення та аналіз діяльності органів і закладів охорони здоров'я. Його наступницею стала Ємельянова Галина Федорівна - видатний вчений соціал-гігієніст, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри соціальної медицини, організації та управління охороною здоров'я протягом 32 років (1957-1989 рр.). Під керівництвом Галини Федорівни Ємельянової на кафедрі у центрі уваги було вивчення соціально-гігієнічних аспектів розвитку та поширення соціально-значущих захворювань, зокрема хвороб серцево-судинної системи, онкологічних та промислового травматизму. Науковим напрямком кафедри було вивчення здоров'я та організації медичної допомоги робітникам провідних галузей промисловості. Її наступник - Логвиненко Іван Олександрович (1940 – 1995) видатний соціал-гігієніст, організатор охорони здоров'я, доктор медичних наук, професор, автор 150 наукових публікацій, серед них 5 монографій. Наукові здобутки Валерії Микитівни Лехан, з 1996 р. по 2020 р. завідувачки кафедри соціальної медицини, організації та управління охороною здоров'я, стали основою стратегії розвитку та реформування системи охорони здоров'я України та були використані у розробці 3 Законів та 5 постанов Кабінету Міністрів України, інших нормативно-правових документів.

Засади, закладені при створенні та подальшої діяльності кафедр соціальної медицини в Україні, успішно продовжуються на сучасному етапі створення та впровадження системи громадського здоров'я.

Висновки. Соціальна медицина – відносно молода наука, яка сформувалася скоріше під впливом побутових потреб, ніж наукового інтересу. Вона пережила декілька етапів становлення, а Харківський, Київський та Дніпропетровський заклади вищої медичної освіти відіграли вирішальну роль у її розвитку в Україні. На сучасному етапі створення та впровадження в Україні системи громадського здоров'я традиції, закладені при створенні та подальшої діяльності кафедр соціальної медицини в Україні, успішно продовжуються.